

SANATAITEEN KUVALLISUUS

VERTAUS: tunnistetaan kuin-konjunktioista, myös niin kuin, lailla ja essiivi (-na/-nä)
*Olin **kuin** Titanic, mäyränä nummia tonkii, **lailla** poutapilven iloitsin*

METAFORA: vertaus ilman kuin-konjunktioita, sävyltään vertausta suurempi ja vahvempi, ei ymmärretä kirjaimellisesti. Metaforat jakautuvat kolmeen alaryhmään (Lakoff ja Johnsonin kognitiivinen metaforateoria): **rakennemetaforat**, kuten *minä olin Titanic*, **suuntametaforat** (ihminen keskiössä), kuten *olin onneni kukkuloilla* (onni on ylhäällä), *olin maassa* (epäonni on alhaalla) ja **ontologiset metaforat** (abstrakti ymmärretään konkreettisenä): *rakkauden sinulle lahjoitin*. Kuulijan tehtävä on löytää yhteys asioiden väliltä. Metafora pyrkii luomaan uutta.

METONYMIA eli nimityksen vaihto, toimii tuttuuden ja ennalta tiedettyjen yhteyksien varassa. Metonymiasta on kyse, kun asialle annetaan siihen läheisesti liittyvän asian tai osan nimi, useimmiten osa edustaa kokonaisuutta tai toisinpäin. *Kuuntelen Frederikiä* (= Frederikin musiikkia), *ihmismieli antautui* (= koko ihminen antautui).

SYNEKDOKEE on metonymian alalaji. Siinä osa edustaa yleistä, suurempaa. *Ihminen on erehtyväinen* (= Ihmiset ovat erehtyväisiä.), *jokapäiväinen leipä* (= päivittäinen ruoka), *Suomi juoksee* (= maratonjuoksijat edustavat koko Suomea), yleisiä journalistisissa teksteissä.

PERSONOINTI eli elollistaminen, elottomalle annetaan inhimillisiä ominaisuuksia. *Puut kuiskivat, yö soittaa lauluaan*. Personointi on metaforan alalaji.

ALLEGORIA eli kaksitasoisuus. Tekstissä kerrotaan näennäisesti jostain asiasta, mutta tekstin voi ymmärtää kertovan toisaalta myös aivan jostain muusta. Esim. Kikan ”Käyrä nousemaan” (1993) -laulussa kerrotaan talousvaikeuksista nousemisesta, mutta toisaalta myös yhdynnästä.

SYNESTESIA eli aistinvaihto, esim. *kirkuvat silmät, huutava hiljaisuus*. Synestesia on metaforan alalaji.

KUVA tarkoittaa sitä, kun jonkin tekstin vastaanoton yhteydessä voi nähdä tapahtumat mielessään selvinä kuvina, esim. ”Aurinko laskee selkäsi taa / se värjää hiuksesi punaisellaan --”.

SYMBOLI, usein sovittuja, esim. *sydän* on rakkauden symboli, *syksy* kuoleman, *risti* uskon. Myös kuvat voidaan ajatella symboleina, esim. ”Autiotalon” alun kuva voi symboloida rakkautta ja rakastumista.

MYYTTI on jumalaistaru, legenda, kertomus, jonka todenperäisyyttä ei voida todistaa, usein eri kulttuurien yhteistä omaisuutta, esim. maailman synty, Väinämöinen ja Orfeus. Käsittelevät usein filosofisia kysymyksiä.
EUFEMISMI eli kiertoilmaus, käytetään yleensä silloin, kun oikean nimityksen

käyttö koetaan kiusallisena, liittyy tabuihin, on kulttuurisidonnainen. *On ottanut kuppia* (= ryypännyt), *siirtynyt ajasta ikuisuuteen* (= kuollut), kaunistellaan asiaa.

DYSFEMISMI on eufemismin vastakohta eli ei kaunistella, vaan asetetaan huonoon valoon, esim. teurastajaa kutsutaan *lahtariksi*.

HYPOKORISMI on hellittelevä, kaunisteleva ilmaus, myös vauvan puhettavan jäljittely aikuisella, esim. *hellanlettas* 'herranjestas'